

Modelschool 2014

Veranderende didactiek van
het Domein Leren
Onderzoeksverslag

Projectleiding: J. Jongeneelen.

Docentonderzoeker: C. A.F.J. van Gool.

Schooljaar 2012 – 2013.

Versie: juni 2013.

Voorwoord.

Voor u ligt het onderzoeksverslag “Veranderende didactiek bij het Domein Leren”. Het verslag is een tot stand gekomen met medewerking van docenten, die de lessen van klas 1 M (MAVO) verzorgen binnen hun domein. Ook de leerlingen van klas 1 M hebben actief hun bijdrage geleverd door hun mening te geven via een enquête.

Alle deelnemers wil ik bedanken voor het openhartig delen van hun meningen en ideeën bij de interviews en enquêtes!

Inhoudsopgave.	
Voorwoord.	Blz. 2
Inhoudsopgave	Blz. 3
Samenvatting.	Blz. 5
Hoofdstuk 1: De context.	Blz. 6
1.1. De Onderzoeksvraag.	Blz. 6
1.2. Theoretische achtergrond.	Blz. 7
1.3. De didactiek als onderdeel van domeinmanagement.	Blz. 10
Hoofdstuk 2: Onderzoekorganisatie en activiteiten.	Blz. 13
2.1. Onderzoeksactiviteiten.	Blz. 13
2.2. Randvoorwaarden	Blz. 13
2.3. Mate van generaliseerbaarheid.	Blz. 14
Hoofdstuk 3: Resultaten.	Blz. 15
3.1. Resultaten Docenten.	Blz. 15
3.1.1. Definitie domein leren.	Blz. 15
3.1.2. Leren van de docent.	Blz. 15
3.1.3. Leren van elkaar.	Blz. 16
3.1.4. Leren van jezelf.	Blz. 16
3.1.5. Regisseursrol.	Blz. 17
3.2. Resultaten Leerlingen.	Blz. 18
3.2.1. Stellingen m.b.t. leren van de docent: Instructie en leertaak.	Blz. 18
3.2.2. Stellingen m.b.t. leren van jezelf: intrinsieke en extrinsieke factoren.	Blz. 22
3.2.3. Stellingen m.b.t. leren van elkaar: Zelfstandig werken en samenwerkend leren.	Blz. 23

Hoofdstuk 4: Conclusies.	Blz. 24
4.1. Antwoorden op deelvragen.	
4.2. Adviezen	
Hoofdstuk 5: Vooruitblik.	Blz. 28
Hoofdstuk 6: Evaluatie.	Blz. 29
Literatuurlijst.	Blz. 30
Bijlagen.	Blz. 31

Samenvatting.

Het onderzoeksverslag geeft inzicht in de didactiek en het leren van de leerlingen en docent volgens de richtlijnen van het domein leren. Het is een evaluatieonderzoek. Het onderzoek is op een kwalitatieve en kwantitatieve manier afgenomen respectievelijk bij de docenten en de leerlingen. Docenten zijn aan de slag gegaan om vanuit eigen inzichten het domein leren vorm te geven. Het vormgeven van de leertaak en de les, het verdelen van de taken in samenwerking met onderwijsassistenten binnen het domein gekoppeld aan zogenaamde stations, waar leerlingen gedifferentieerd aan het werk gaan, vraagt een regisseursrol, die de docent tot nu toe nog niet gekend heeft. Het werken in verschillende stations vraagt om de inzet van diverse didactische werkvormen. Voor de leerlingen is het van wezenlijk belang, dat de intrinsieke en extrinsieke factoren worden gebruikt.

Het verslag is een bundeling van persoonlijke verhalen geworden van betrokken professionals en leerlingen, die ieder vanuit hun visie kijken naar de ontwikkeling van het domein leren. Het vervolg is, dat de analyse meningen en kenmerken laat zien, die mogelijke vervolgstappen voor de toekomst aangeven. Duidelijk is dat de toepassing van het structureel coöperatief leren (SCL) bij de didactiek verbeterd kan worden. De kaders van de regisseursrol zullen in onderlinge afstemming met elkaar worden geformuleerd. De structuur van duidelijke stations binnen het MSVO domein zal visueel gemaakt dienen te worden.

Hoofdstuk 1: De context.

Het Ravelijn voorheen Mollercollege, school voor MAVO en voorbereidend beroepsonderwijs, is in september 2011 geopend. In de nieuwe school spelen domeinen en werkpleinen een centrale rol in het leerproces van de leerling.

Het eerste jaar heeft zich gekenmerkt in het ervaren van het nieuwe gebouw, waarin voor docenten de uitdaging ligt/lag om de didactische werkvormen neer te zetten. Vanaf 2008 heeft het team een aantal studiedagen gehad over Structureel Coöperatief Leren. Ook hebben de docenten begeleiding gekregen, waarbij coaching on the job heeft plaatsgevonden. Uit evaluaties is gebleken, dat op het gebied van de didactiek er een disbalans is tussen instructie, groepswerk, zelfstandig werken en toetsing/evaluatie. De disbalans is ontstaan doordat de onderwijsvernieuwing diverse nieuwe concepten met zich mee hebben gebracht, die vragen om aanpassing van het didactisch model. De volgende zaken zijn in de periode 2007 t/m 2012 ingevoerd:

2007-2012: Invoering coöperatief leren.

2011: Het betrekken van een nieuw schoolgebouw.

2012: Gebruik devices tijdens de lessen.

2012: Introductie domein leren.

1.1. De Onderzoeksvraag.

Het onderzoek heeft als hoofddoel het evalueren van de didactische werkvormen tijdens het domein leren van de leerlingen van MAVO klas 1.

Onderzoeksvraag.

Leiden de didactische werkvormen, die gebruikt worden tijdens het domein leren tot een verbetering van een betekenisvolle leeromgeving van de leerling?

Deelvragen.

Leidt instructie in kleine groepen tot een verbetering van het leren en werken van de leerling?

Leidt de leertaak tot een verbetering van het leren van de leerling?

Welke didactische werkvormen (instructie, samenwerken, zelfstandig werken) worden toegepast en in welke mate?

In hoeverre is er sprake van een afwisseling/variatie in didactische werkvormen?

Leidt de afwisseling van werkvormen en gebruik van de domeinruimte tot een verbetering van de leeromgeving van de leerlingen?

Tijdens het onderzoek zullen docenten, die lesgeven aan en leerlingen van klas 1 M worden bevroegd over hun bevindingen.

1.2. Theoretische achtergrond.

Het onderzoek heeft als hoofddoel het evalueren van de didactische werkvormen tijdens het domein leren van de leerlingen van MAVO klas 1. Deze resultaten kunnen geplaatst worden in het kader van opbrengstgericht leren conform de regels, die de Onderwijsinspectie hieraan koppelt en de kwaliteitspeilers van het domeinmanagement.

Leren van de docent.

De directe instructie is een docentgestuurde manier van lesgeven en leren. De kwaliteit van de directe instructie wordt bepaald door een aantal factoren.

Structuur en leerstofniveau.

In het didactisch model (De Corte in Boekaerts, 2007) worden de componenten genoemd, die nodig zijn voor het activeren van het leerproces. De componenten zijn:

1. De analyse van de beginsituatie is noodzakelijk om de leerstof die je aanbied op het juiste niveau van de leerling aan te bieden. Als het veel te moeilijk of makkelijk is gaan de leerlingen afdwalen en ben je snel de aandacht kwijt.
2. De didactische werkvormen: De werkvormen, die de docent gebruikt om het leerproces te bevorderen. Dit vraagt vaardigheden om in te spelen op de leerbehoefte van de leerling.
3. De leermiddelen zijn de informatie die nodig is om te kunnen leren.

Alle componenten zijn er op gericht om de leerdoelen van de les te behalen.

Het leerproces van de leerling is een complex geheel. Leren is gericht op beheersing. Het gaat om het aanleren van feiten en begrippen. De leeractiviteiten die gericht zijn op beheersing van kennis zijn onthouden en begrijpen.

De start van het leerproces van leerlingen wordt gekenmerkt door het activeren van voorkennis, gebruik maken van herkenbare voorbeelden. Dit betekent, dat de leerling wordt uitgedaagd in het leren. Dit betekent, dat de opdracht helder geformuleerd is voor de leerlingen, De docent stelt vragen en observeert de activiteiten van de leerling om te achterhalen of de opdracht begrepen is.

Bij het integreren van het geleerde staat beklijven centraal. Beklijven vindt plaats wanneer leerlingen nieuwe kennis koppelen aan al bestaande voorkennis, zodat er een verbinding ontstaat. De leerling moet daarbij eerst voorkennis activeren. Wanneer het geleerde creatief wordt toegepast, wordt er gesproken over wendbaar gebruik. Het gaat er niet alleen om het weten, maar ook of het geleerde in nieuwe situaties door de leerlingen kan worden toegepast (Ebbens & Ettekoven, 2005; Marzano & Miedema, 2008).

Aanspreekbaarheid en zichtbaarheid.

Soms is het moeilijk te zien of leerlingen meedoen met de les en hoe ze meedoen. De leerkracht heeft de verantwoordelijkheid dat de leerlingen de stof goed meekrijgen. Door leerlingen erop te

wijzen dat iedereen aanspreekbaar is voor een vraag of opdracht zijn de leerlingen efficiënter met de stof bezig.

Het leer- en denkproces van de leerlingen is voor de leerkracht niet altijd duidelijk. De leerkracht moet ervoor zorgen dat de leerprocessen van de leerlingen zichtbaar worden. Pas dan kan de leerkracht goed inspelen op het leren van de leerling (Ebbens & van Ettehoven, 2005).

Het is dus niet alleen een kwestie van nieuwe kennis leren, maar ook het verbreden en verdiepen hiervan.

Een leerling maakt zich de leerstof pas eigen, in letterlijke zin, als hij met die leerstofinhouden ook zelf aan de gang is geweest, als hij eigen verbanden heeft gelegd, zelf nieuwe inzichten heeft opgedaan en onduidelijkheden heeft verhelderd.

Motivatie en positieve benadering.

Leerkrachten hebben grote invloed op de motivatie van leerlingen. De motivatie van de leerling wordt onderscheiden in de intrinsieke en extrinsieke motivatie (Geerligts & van Veen, 2002; Alexander 2006). De intrinsieke motivatie is gericht op het leergeoriënteerde doelperspectief. De leerling heeft hierbij van nature de drang om in vrijheid te handelen. Leren wordt beleefd als plezierig en de leerling wil de leerstof beheersen en zich competent voelen. De extrinsieke factor wordt gekenmerkt door het leveren van een prestatie, waarbij een hoog cijfer halen, het bewijzen van de competentie en het verhogen van de status centraal staat (Boekaerts & Simons, 2007). Motivatie kan van diverse kanten worden bekeken. De rol van de docent is het observeren van het gedrag van de leerling en het begeleiden van het proces. Er is geconstateerd, dat de 'goede' docent altijd bezig is om leerlingen te motiveren. Dat gebeurt vaak zo kundig en zo subtiel dat leerlingen het niet eens in de gaten hebben. Uiteindelijk gaat het erom dat leerlingen leren zichzelf te motiveren en dat ook bewust te doen (intrinsieke motivatie). Zo zijn docent en leerlingen samen verantwoordelijk voor het ontwikkelen van een goed werkklimaat en een positieve houding ten opzichte van leren (Marzano & Miedema, 2008). Een positieve benadering is erg belangrijk in de klas. Het zelfvertrouwen van de leerling groeit als hij of zij positief benaderd wordt en complimenten krijgt, en dit heeft ook weer positieve gevolgen voor de leerprestaties van de leerling. Het ervaren van succes door het geven van positieve feedback van de docent motiveert (Ebbens & van Ettehoven, 2005).

Betekenisvolle situaties.

Het doel van kennis vergaren is om die kennis te kunnen gebruiken en toe te passen. Kennis moet gebruikt worden en leerlingen moeten op onderzoek uitgaan. Onderzoekend leren motiveert, creëert betrokkenheid, is leerlinggestuurd en wordt zelfstandig – in samenwerking met anderen – uitgevoerd. We spreken ook wel van producerend leren (Marzano & Miedema, 2008).

Bij het opbouwen van nieuwe kennis zal de leerling ervaren als ze betekenis kan opbouwen uit de nieuwe informatie. Betekenis opbouwen kan de vorm krijgen van het concretiseren van abstracte begrippen en het exploreren van betekenissen. In het competentiegericht leren is kennis te omschrijven als theorie en technisch instrumenteel handelen. Wanneer beiden goed op elkaar zijn afgestemd, helpt dat de leerling de theorie te verwerken en kunnen andersom de praktijkopdrachten meer diepte hebben (Bruijn, Leeman & Overmaat, 2006).

Leren van elkaar.

Zelfstandig werken en samenwerkend leren worden binnen het domein leren benoemd als leren van elkaar en van jezelf. Samenwerkend leren wordt op diverse manieren beschreven. Het is de vertaling van de Amerikaanse term Coöperative Learning. Deze instructiestrategie is ontwikkeld door Johnson en Johnson (1975). Zij formuleren samenwerkend leren als volgt: 'Een samenwerkingssituatie voor leerlingen zo structureren dat samen effectief leren voor iedere leerling mogelijk wordt.' Er is ook sprake van samenwerkend leren (Cohen in Ebbens & Van Ettehoven, 2009) als op de eerste plaats alle leerlingen kunnen deelnemen. Ten tweede de leerlingen aan een collectieve taak werken. Als derde de opdracht helder wordt geformuleerd. De vierde voorwaarde, die genoemd wordt, is dat de leerlingen de taak kunnen uitvoeren zonder bemoeienis van de docent.

Leren van jezelf.

De docent moet ervoor zorgen dat zijn leerling langzamerhand de eigenaar van zijn leerproces wordt, dit wil zeggen dat de leerling dus steeds meer de eigen verantwoordelijkheid over zijn werk krijgt. Wanneer een leerling eenmaal eigenaar van zijn leerproces is, zal hij zelfstandig aan de slag gaan met zijn schoolwerk en zal hij om feedback vragen indien hij daartoe de noodzaak ziet, omdat hij bijvoorbeeld vastloopt. De aanleiding tot het geven van feedback zal in domeinsituaties in vergelijking met onderwijssituaties binnen het traditionele onderwijs dus veel meer vanuit de leerling komen. Anderzijds kan een leraar, wanneer hij ziet dat een leerling hulp nodig heeft, hem bij zijn werk hulp bieden; daarmee kan de aanleiding tot het geven van feedback van twee kanten komen; de docent neemt hierbij het eigen initiatief. In de praktijk van het domein ziet men beide vormen terugkomen, maar er ligt een duidelijke nadruk op de hulpvraag en dus ook de feedbackvraag vanuit de leerling.

Resultaatgerichte en procesgerichte feedback zijn beide vormen van inhoudelijke feedback op het werk en de werkhouding van de leerling. Op het domein spelen beide vormen een belangrijke rol als het gaat om de mondelinge feedback die daar gegeven wordt, omdat een docent zijn leerling zowel kan wijzen op de manier waarop hij aan het werk is en begeleiden in de manier waarop hij dit werk uitvoert (procesgericht) als feedback kan (en moet) leveren op het resultaat van dat geleverde werk.

Tijdens het leren van jezelf staan het zelf werken en opzoeken centraal. Leerlingen maken individuele opdrachten, oefenen in het werkboek, schrijven stukken etc. Leerlingen kunnen zichzelf controleren d.m.v. nakijkbladen. De diagnostische toets laat de voortgang van de leerling zien.

1.3. De didactiek als onderdeel van domeinmanagement.

Voor het onderzoek is gebruikt gemaakt van het theoretisch kader beschreven in het handboek "Domein leren".

De didactiek van het domein leren is een van de kwaliteitspijlers van het domeinmanagement. Het domeinmanagement heeft 5 kwaliteitspijlers. Dit zijn:

Didactiek.

De inzet van verschillende werkvormen en het gebruik van de hele domeinruimte om deze werkvormen tot uitdrukking te laten komen. Van de klassikale benadering naar een dynamische leeromgeving met veel variëteit en afwisseling van werkvormen.

Didactische werkvormen worden gebruikt om specifiek beoogde leerdoelen te bereiken. Er bestaan meerdere indelingen van werkvormen. De meeste zijn terug te voeren op een indeling in drie soorten (De Corte e.a., 1981).

Een driedeling in werkvormen

Het ordeningscriterium van deze driedeling is de interactie tussen leraar en leerling. We onderscheiden de volgende werkvormen:

1. Presentatievormen

De leraar presenteert of demonstreert de leerstof. Digitaal leermateriaal kan dit ook doen met filmpjes, beelden, animaties en gesproken teksten. Deze werkvormen appelleren aan vrij passieve leeractiviteiten als luisteren, lezen en kijken.

2. Interactievormen.

Er is interactie tussen de leraar (of het digitale leermateriaal) en de leerling. Samen geven ze vorm aan het leerproces. Ze gebruiken hiervoor dialogen, chats, interactieve rollenspellen, een klassengesprek of social media.

3. Opdrachtvormen.

De leerling krijgt een opdracht die hij zelfstandig of met medeleerlingen moet doen. Hierbij heeft hij de vrijheid om de opdracht naar eigen inzicht en in eigen tempo uit te voeren. Dergelijke opdrachten

Gedragregulering.

De voorbereiding van de les, de orde en afspraken binnen de les, de afronding van de les en het naleven van de gedragscode van de poster door leerling en docent. Van impliciete gedragsregulering (ad hoc naleving) naar strikte naleving en straf-/beloningstructuur.

Communicatie en afstemming.

Concrete afspraken tussen docenten en onderwijsassistenten en controlemomenten met betrekking tot de naleving van deze afspraken. Welke afspraken tussen docent en onderwijsassistent zijn leidend in de verhouding en wat is vanzelfsprekend?

Voorzieningen.

De ruimte is zo ingericht, dat het leren op het domein niet in de weg zit: er mogen door een gebrekkige inrichting geen obstakels voor leren zijn. De tablet faciliteert het leerproces en hindert het proces dus niet. Hoe richten we de ruimte voor het leren en doceren effectief in? Wat is de performance van de tablets? Van 'de ruimte zorgt voor onrust en afleiding' tot 'de ruimte stimuleert gedifferentieerd werken, wat leidt tot een balans tussen controle en vrijheid'. De tablets stimuleren/sturen/verrijkt het leerproces in plaats van ze vertragen/hinderen het leerproces.

Programma.

De functie van de leertaak is een beschrijving van de leeropdrachten voor de lessen gedurende een week. Er is een doorlopende leerlijn per cluster. Deze leerlijn geeft handvatten voor de toetsing en beoordeling van de leerling. Er is een format voor de toetsing en beoordeling van de leertaken. Wat doen we met de leertaak en hoe verrijkt de leertaak het leerproces van de leerling? Wat is af als het af is? Er wordt gebruik gemaakt van leertaken puur 'omdat het moet', of: de leertaak en de leerlijn sturen het leerproces. Dit zorgt voor rust en richting in de les. De leertaken zijn opbrengstgericht en passen in de toetslijn, in plaats van dat het losse taken zijn. De leertaken sturen het leerproces en leveren per week/periode/jaar een opbrengst op waarmee leerlingen goed beoordeeld kunnen worden. Aan het eind van het schooljaar wordt een eindtoets per vak gedaan. Hierin worden de leerlingen op kennis en inzicht bevraagd.

Fig. 1 De vijf kwaliteitspeilers van domeinmanagement.

Bij de selectie van de leerstof voor het maken van de leertaken speelt allereerst de vraag of hij past in de eindtermen, leerlijnen en de daaraan gekoppelde leerdoelen. Die vormen belangrijke randvoorwaarden (Blockhuis e.a., 2011). Daarnaast moet de stof aansluiten bij de voorkennis en de

interesses van leerlingen en moeten ze zich ermee kunnen identificeren. Dit motiveert hen om zich maximaal in te spannen om iets te begrijpen en te leren.

Het is essentieel dat de leerstof aansluit bij de voorkennis die een leerling al heeft. Daardoor begrijpt hij de leerstof beter. Dochy (1993) concludeerde dat leerprestaties van leerlingen zeer sterk samenhangen met de aanwezige voorkennis. Ook onderzoek van Van Dam (1993) wijst erop dat leerresultaten sterk afhangen van de mate van voorkennis (voorkennis verklaart 30-70% van de varianten in leerresultaten).

Hoofdstuk 2: Onderzoeksorganisatie en activiteiten.

Het onderzoek wordt gedaan met goedkeuring van stuurgroep Modelschool. Het onderzoek wordt gedaan door C. Van Gool, docentonderzoeker, met ondersteuning van twee begeleiders van de academische opleidingsschool, Mevr. R. Aarts en Mevr. S Gajadhar.

2.1. Onderzoeksactiviteiten.

Het onderzoek toont een 360 graden overzicht van de ervaringen van docenten en leerlingen op het gebied van de didactische werkvormen van het domein leren. Gestart wordt met het MAVO domein.

De activiteiten, die ondernomen worden, zullen in eerste instantie uitgezet worden bij de leerlingen van MAVO klas 1 en de docenten, die betrokken zijn bij het domein leren onderbouw in het MAVO domein.

De volgende activiteiten worden gebruikt als dataverzameling voor het onderzoek. (Brontriangulatie)

- De leerlingen gaan aan de hand van een vragenlijst in kleine groepen deze zelfstandig beantwoorden. De onderzoeker heeft een begeleidende rol en zal waar nodig toelichting geven.
- Interviews met docenten a.d.h.v. een vragenlijst.
- Literatuuronderzoek.

Als theoretische ondersteuning van het onderzoek zal gebruik gemaakt worden van de volgende literatuur Effectief leren (Ebbens & Ettehoven, 2005), het leren in vijf dimensies (Marzano & Miedema, 2008). Bij het analyseren van de data zullen de elementen volgens de Community of Practice centraal staan. Het domein leren is de innovatie, die als activiteitssysteem door de docenten (subjecten) wordt vormgegeven. De didactische werkvormen zijn de tools, die ervoor zorgen, dat het object, de betekenisvolle leersituatie wordt verbeterd (Miedema, 2008).

De analyse van de data zullen worden gebruikt om te komen tot aanbevelingen en conclusies gericht op de didactiek, maar ook de andere kwaliteitspeilers van het domeinmanagement te weten. (zie fig.1)

Afhankelijk van het aantal uren wat ter beschikking staat voor eventueel vervolgonderzoek kan de didactiek van het kader- en mavodomein worden geëvalueerd en kan dit in een meerjarenplanning worden meegenomen.

2.2. Randvoorwaarden.

Het onderzoek zal worden uitgevoerd conform de uren die zijn aangegeven in de overeenkomst tussen de OMO Scholengemeenschap Bergen op Zoom e.o. en de Academische Opleidingschool.

In overleg zullen afspraken gemaakt worden tussen de directie en onderzoeker, wanneer dit organisatorisch noodzakelijk is.

2.3. Mate van generaliseerbaarheid.

Ik realiseer mij, dat de inventarisatie breed is ingezet. Echter de samenhang van de onderwerpen zorgt er voor, dat dit voor de kwaliteitsverbetering van het onderwijs binnen 't Ravelijn centraal staat.

De generaliseerbaarheid van kwalitatief onderzoek betreft over het algemeen de inhoudelijke aspecten van het onderzoek, zoals die ook op andere scholen kunnen voorkomen. Dat wil zeggen dat de gevonden resultaten in het eigen onderzoek overdraagbaar zijn naar vergelijkbare of overeenkomstige situaties. (Baarda, Goede en Teunissen, 2000). Het is de bedoeling dat het onderzoek bruikbaar is voor die docenten/scholen, die vergelijkbare ontwikkelingen doormaken.

Het theoretische kader biedt aanknopingspunten voor het ontwikkelen of bijstellen van de didactiek binnen domein leren/leerplein leren.

Hoofdstuk 3: Resultaten.

3.1. Resultaten Docenten.

Voor het onderzoek zijn vijf docenten, die lesgeven aan klas 1 MAVO geïnterviewd. Voorafgaande aan het interview zijn de docenten persoonlijk uitgenodigd. Hierna ontvingen zij een mail met de vragenlijst ter voorbereiding. Tevens werd hen verzocht een leertaak mee te nemen naar het interview. Het onderzoek gaat over de didactiek binnen het domein leren. Er is daarom gekozen om geen vakken te benoemen, danwel persoonsvormen, waardoor het thema centraal blijft staan.

De vragenlijst is opgebouwd uit de volgende thema's:

- Eigen definitie domein leren.
- Leren van de docent.
- Leren van jezelf.
- Leren van elkaar.

3.1.1. Definitie domein leren.

De start van het interview was gericht op het definiëren van de eigen zienswijze van domein leren. De docenten hadden dit onderwerp allen voorbereid. Er werden dezelfde kernbegrippen gebruikt, waarbij Instructie, leertaak en zelfstandig werken/samenwerkend leren als meeste werden gebruikt.

Bij drie docenten ligt de balans meer naar het zelfstandig werken. Een docent sprak over een balans tussen instructie en andere elementen, zoals zelfstandig werken en samenwerkend leren. Daarnaast was er een docent die vanuit het domein leren sprak over een aanpak, die alleen in een grote groep plaatsvindt. Dus een instructie met daarna zelfstandig werken of samenwerkend leren afhankelijk van de opdracht maar alles met één grote groep.

3.1.2. Leren van de docent.

Instructie.

De docenten geven allen een instructie tijdens de les. Dit varieert van een instructie aan het begin of wanneer er gebruik wordt gemaakt van meerdere lesonderdelen kan dit ook op een ander tijdstip gebeuren. De instructie wordt meestal gekoppeld aan de actualiteit van de les. Er wordt verwacht dat de leerlingen de voorkennis onder knie hebben, echter dit is niet dwingend. Wanneer nodig wordt uitleg gegeven eventueel tijdens de instructie of tijdens een ander moment.

De leertaak.

De leertaak is voor de docenten leidend. Het is een wegwijzer, die de leerling laat zien, wat er van hem/haar verwacht wordt. De leertaak wordt gezien als een tool, die het zelfstandig werken bevordert. Bij één leertaak wordt ook beschreven welke didactische werkvorm wordt toegepast door de leerling.

Bij een ander vak wordt ook de checklist op de achterzijde gebruikt. De leerling kan met deze checklist zichzelf controleren. Tevens varieert de lay-out aangezien de checklist niet bij ieder vak wordt gebruikt.

Gebruik van de stations binnen het domein.

Vier docenten hebben voor zichzelf stations ingericht. Dit betekent, dat ze binnen de leertaak drie vormen van het aanbieden van lesstof hebben benoemd of qua tijd hebben ingedeeld. Eén docent werkt met de volledige groep, aangezien deze meer controle geeft. De docent is zich bewust van deze manier van werken en geeft aan dat dit gebeurt om de controle over de les te houden.

In het handboek wordt gesproken over een duidelijk indeling met looproutes en stations, maar vier docenten zijn van mening dat dit nog niet is gebeurd op het MAVO domein.

Feedback en evaluatie.

De docenten evalueren door directe feedback tijdens een opdracht. Hierbij gaat de docent in gesprek met de leerling. Ook vinden er evaluaties met een groep plaats in de vorm van een klassengesprek. Bij een andere docent vindt de individuele feedback plaats na afronding van een leertaak of leertaken. Over het algemeen wordt er getoetst op 2 verschillende manieren, namelijk een schriftelijke overhoring en een proefwerk.

3.1.3. Leren van elkaar.

Alle vijf docenten geven aan veel in groepjes te werken. Het varieert van samenwerken in de vorm van gezamenlijk een opdracht uitvoeren tot samen werken. Dit heeft meer weg van het samenwerken van opdrachten maar het verbinden (elkaar bevragen, pering etc.) wordt hierbij niet benoemd. De groepsgrootte varieert tussen de 2 en 4 leerlingen. Er wordt zowel in praktische als theoretische opdrachten gewerkt. Bij alle vakken komt het praktisch met elkaar aan de slag gaan voor. De opdracht laat dan de theorie in de praktijk zien.

De leertaak.

De leertaak bevordert volgens 3 docenten het zelfstandig werken van de leerlingen. Leerlingen stellen niet veel vragen over de leertaak. Docent beschouwen dit als een teken, dat de leerling de leertaak snapt.

Feedback en evaluatie.

Lezen wordt door de docenten ervaren als een moeilijke vaardigheid tijdens het groepswerk. Leerlingen kunnen de concentratie niet op brengen. Hierdoor missen de leerlingen essentiële informatie in de lesstof. Tijdens de evaluatie wordt dit zichtbaar. Leerlingen slaan informatie over.

De leerlingen krijgen de gelegenheid om zelf na te kijken of in groepjes. Na het controleren krijgt de leerling de gelegenheid om in overleg te gaan met de docent voor verduidelijking of gaat zelf op zoek naar mogelijke oplossingen.

3.1.4. Leren van jezelf.

Leren van jezelf gebeurt vooral tijdens het zelfstandig werken. Wanneer we kijken naar de inzet van didactische werkvormen dan wordt het leren van jezelf zichtbaar bij het zelfreflecteren, het nakijken van een “test jezelf” (Dit zijn een aantal vragen, waarbij de leerling zijn/haar kennis controleert). Bij het leren van jezelf zeggen drie docenten, dat individuele begeleiding van leerlingen met leer- en/of gedragsproblematiek weinig plaatsvindt.

De leertaak.

Het gebruik van de leertaak is volgens de docenten nog niet optimaal. De leerling gebruikt de leertaak als checklist, maar de inhoudelijke kant vindt men onderbelicht. Hiermee wordt bedoeld, dat de leerling niet in beeld heeft wat de opbrengst zal zijn na de lesweek.

Een docent geeft het volgende aan: “Ik vind de leertaak niet dwingend. Hoe gaat de leerling hier mee om? De leerlingen raken niet in paniek. Leerling is niet blij, maar de leertaak hoort erbij.”

Feedback en evaluatie.

Bij 4 vakken kijkt de leerlingen zelf de opbrengsten van de leertaak na. Bij 1 vak gebeurt dit ook bij een schriftelijke overhoring. Hierbij werkt de leerling zelfstandig

3.1.5. Regisseursrol.

Het lesgeven op het domein heeft ervoor gezorgd, dat de organisatie anders wordt vorm gegeven. Voor de docent heeft dit gevolgen voor het veranderen van het didactisch model. Tevens werkt de docent samen met onderwijsassistenten.

Eén docent zei, daarover het volgende: ‘Ik heb 4 jaar over mijn studie gedaan, maar de regisseursrol van de docent op het domein heb ik in vier uur tijd geleerd.’

Docenten vinden het moeilijk om een goede balans in het programma te vinden, waarin alle rollen goed worden ingevuld. De rol van de onderwijsassistent geeft soms onduidelijkheid. Docenten geven aan, dat dit per onderwijsassistent verschilt. Wat mag de onderwijsassistent wel of niet? Het is een proces wat langzaam vorm krijgt.

3.2. Resultaten Leerlingen.

De leerlingen zijn geënquêteerd. In kleine groepen van 6 leerlingen zijn de enquêtes afgenomen, waarbij de onderzoeker de vragen voorlas, waarna de leerlingen zelf het antwoord invulden.

De enquête bestaat uit 3 onderdelen:

- Stellingen m.b.t. leren van de docent: Instructie en leertaak.
- Stellingen m.b.t. leren van jezelf: intrinsieke en extrinsieke factoren
- Stellingen m.b.t. leren van elkaar.

Over het algemeen was er geen toelichting nodig om de stellingen te verduidelijken. De leerlingen van 1 MAVO hebben met enthousiasme de enquête ingevuld.

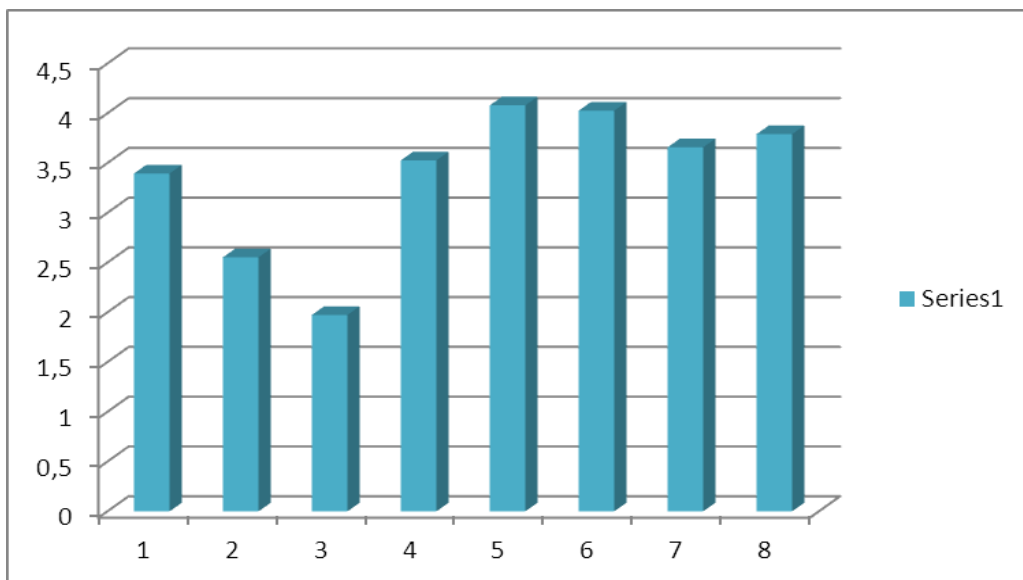
3.2.1. Stellingen m.b.t. leren van de docent: Instructie en leertaak.

De grafiek fig.1, 2 en 3 toont de resultaten van de stellingen 1 t/m 8. In de stellingen wordt de leerling gevraagd op een schaal van 1 t/m 5 hun oordeel te geven over:

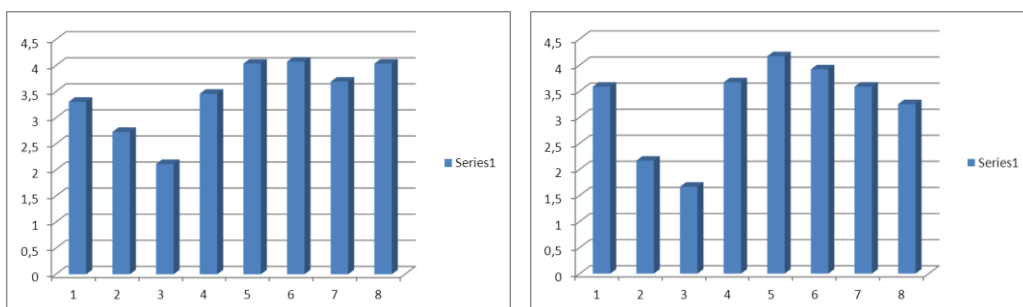
- Leren van de docent. (Stelling 1t/m 8)
- Leren van jezelf. (Stelling 1 t/m 10)
- Leren van elkaar. (Stelling 1t/m 4)

De stellingen van de enquête zijn:

1. Na de instructie van de docent begrijp ik wat ik kan gaan doen.
2. De leertaak is voor mij belangrijk om te weten wat ik moet doen.
3. Ik gebruik de leertaak iedere les.
4. Ik denk dat ik een goede beoordeling ga halen voor de opdrachten die ik ga maken.
5. Ik denk dat ik mijn opdrachten en toetsen goed ga maken.
6. Ik verwacht dat ik voor de opdrachten van mijn vakken een voldoende ga halen.
7. Ik begrijp de opdrachten die aan mij gevraagd worden.
8. Ik weet zeker dat ik de vaardigheden die ik bij opdrachten nodig heb, beheers.

Fig.1 Enquete J/M vraag 1 t/m 8: de instructie, de Leertaak en het resultaat van de opdracht

Fig.2 Enquête Jongens vraag 1 t/m 8 Fig.3 Enquête Meisjes vraag 1 t/m 8

In de uitslagen is duidelijk een verschil te zien tussen de jongens en de meisjes bij het ontvangen van een instructie, het gebruiken van de leertaak en begrijpen en uitvoeren van de opdrachten.

De instructie

In de scores is te zien, dat de instructie van de docent belangrijk is bij het uitvoeren van de opdracht. Zowel bij de jongens als de meisjes ligt dit ruim boven gemiddeld. Bij de meisjes is de waardering hoger als de jongens. Ook het begrijpen van de opdracht is bovengemiddeld gescoord.

De leertaak

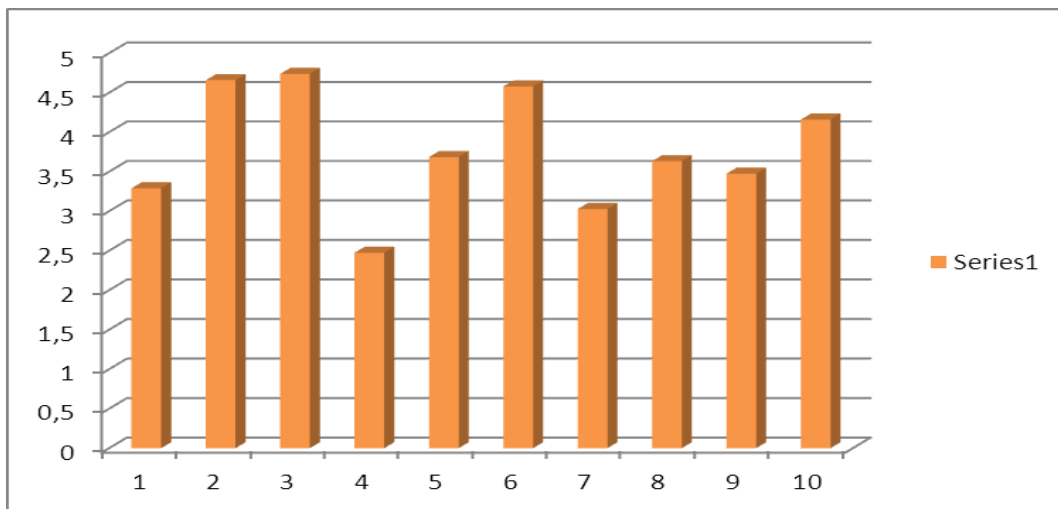
De leertaak toont in de enquête gemiddelden (stelling 2 en 3), waaruit blijkt dat de leertaak nog geen vertrouwd leermiddel is. Voor de jongens (zie fig.2 en 3) heeft de leertaak meer betekenis dan voor de meisjes.

Verwachtingen van het resultaat.

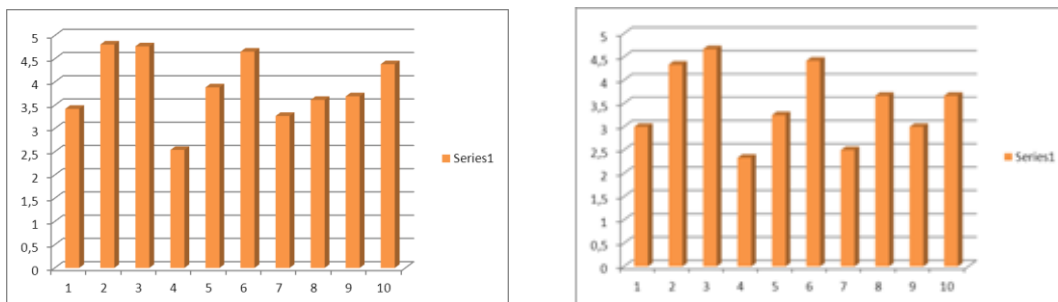
De stellingen 4 t/m 8 gaan over het thema zelfvertrouwen. In de resultaten zien we, dat het gemiddelde bij de jongens hoger blijft, Het gaat hierbij over het maken van een opdracht in combinatie met het bezitten van de juiste vaardigheden en het goed inschatten van de prestatie. Bij de antwoorden op de stellingen, die gaan over het presteren geven de jongens aan vertrouwen te hebben in een goed resultaat. De meisjes geven aan, dat zij de opdrachten goed zullen maken, maar scoren lager als het gaat over het begrijpen van de opdracht en het bezitten van de juiste vaardigheden.

3.2.2. Stellingen m.b.t. leren van jezelf: intrinsieke en extrinsieke factoren.

Fig. 4 Enquete J/M vraag 1 t/m 10: Domein leren.

Fig. 5 Enquête Jongens vraag 1 t/m 10. Fig. 6 Enquete Meisjes vraag 1 t/m 10.

Stellingen m.b.t. leren van jezelf: intrinsieke en extrinsieke factoren waren als volgt geformuleerd:

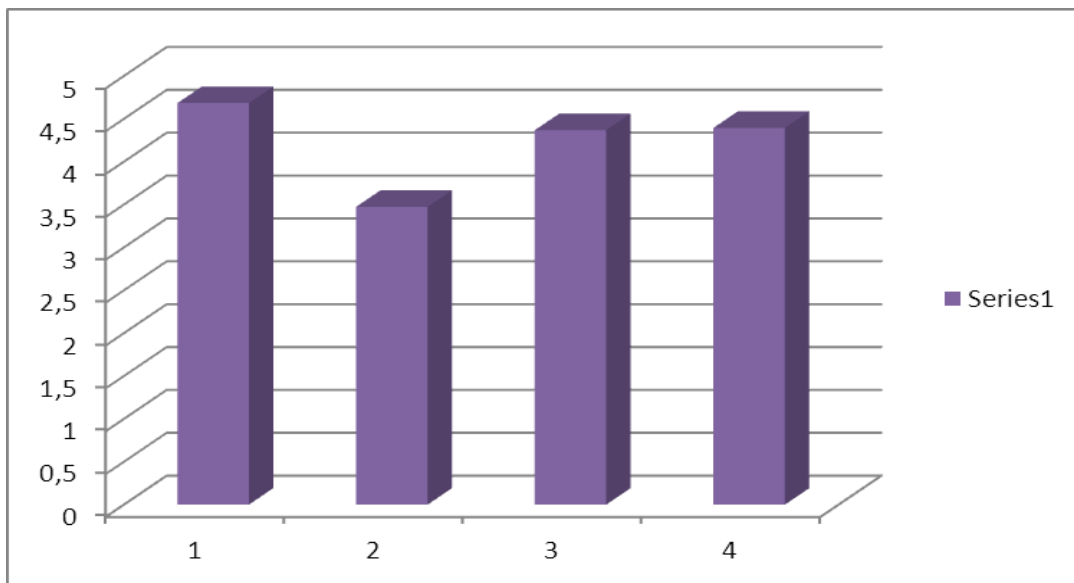
1. Ik vind de opdrachten interessant.
2. Leren is voor mijn eigen bestwil.
3. Er wordt van me verwacht, dat ik leer.
4. Ik vind leren leuk.
5. Ik denk dat de activiteiten op het domein goed voor me zijn.
6. Leren is iets is wat ik moet doen.
7. Het werken voor school is leuk.
8. Ik heb geen keuze.
9. Ik voel me goed als ik aan school werk.
10. Ik denk dat schoolactiviteiten belangrijk voor me zijn.

Bij de resultaten zien we, zowel bij de jongens als de meisjes, dat de stellingen 2,3,6 en 10 hoog zijn. Deze stellingen zijn gericht op de motivatie van de leerlingen om te leren. We zien bij stellingen 4 en 7 dat het leren niet als leuk wordt ervaren. Wanneer we de jongens en de meisjes vergelijken, zie we dat met uitzondering van stelling 8 de meisjes lager scoren. Bij stelling 8 wordt gevraagd naar het hebben van een keuze. De meisjes zien in dit geval geen keuzemogelijkheid.

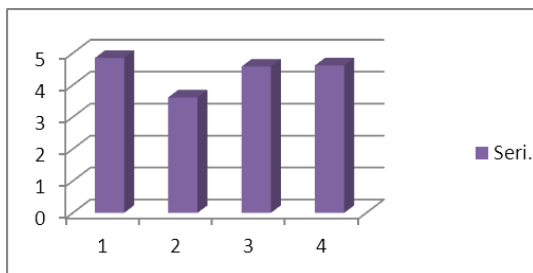
In fig. 4 zijn de resultaten boven het gemiddelde behalve stelling 4 (Ik vind leren leuk.).

Als we de resultaten bekijken vanuit de intrinsieke factor, dan zien we bij stelling 4 en 9, waarbij "leuk" centraal staat lager scoren. Gemiddeld wordt gescoord op het thema interessant en goed voor mezelf. Hoger wordt gescoord op belangrijk, goed voor me en voor mijn bestwil. De stellingen, die gericht zijn op de extrinsieke factoren 3, 6 en 8 scoren hoger dan gemiddeld.

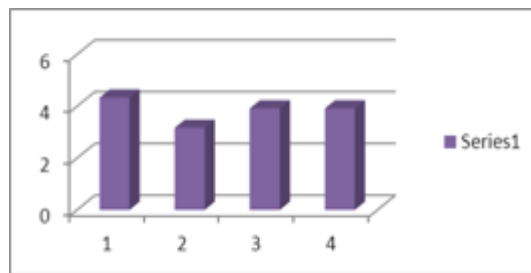
3.2.3. Stellingen m.b.t. leren van elkaar: Zelfstandig werken en samenwerkend leren.

Fig. 7 Enquete J/M vraag 1 t/m 4: Zelfstandig werken en samenwerkend leren.

Fig. 8 Enquete Jongens vraag 1 t/m 4

Fig. 9 Enquete Meisjes vraag 1 t/m 4

Stellingen m.b.t. leren van elkaar: Zelfstandig werken en samenwerkend leren waren als volgt geformuleerd:

1. Samenwerken met een andere leerling vind ik leuk.
2. Ik vind alleen werken (ook) leuk.
3. Ik kan alleen een opdracht uitvoeren.
4. Ik voer een opdracht liever in een groepje uit.

De scores in de de staafdiagrammen fig. 7, 8 en 9 laten ons zien, dat samenwerken, het zelfstandig uitvoeren van een opdracht en het werken in een groep als prettig wordt ervaren (score 4). Het zelfstandig werken wordt als minder leuk ervaren, waarbij de meisjes de laagste score geven. Toch geven leerlingen wel aan, dat ze wel alleen kunnen werken.

Wanneer we de vergelijking over alle onderwerpen maken van dit thema, dan scoren de meisjes bij alle onderdelen lager.

Hoofdstuk 4: Conclusies.

De onderzoeksvraag is:

Leiden de didactische werkvormen, die gebruikt worden tijdens het domein leren tot een verbetering van een betekenisvolle leeromgeving van de leerling?

Binnen de didactiek carrousel van het domein leren zien we in het theoretisch kader de volgende drie onderdelen:

- Leren van de docent.
- Leren van jezelf.
- Leren van elkaar.

Bij de resultaten van docenten zien we, dat de docenten het begrip “domein leren” definiëren vanuit de kernbegrippen, die volgens het handboek en het werken met domein leren hebben geleid tot ervaringen. De docenten vertellen hoe zij het hebben ingevuld vanuit eigen didactische inzichten. Varianten zijn velerlei, maar dit was volgens de richtlijnen vanuit het handboek geen probleem. Het gaat om de inrichting van het leertaakgestuurd leren, waarbij de docent zich bewust wordt van het handelingsgericht naar opbrengstgericht leren in een didactische omgeving.

Conclusie:

De docenten zijn vanuit het eigen proces bezig vorm te geven aan het domein leren. De kaders zijn gegeven vanuit het handboek en de afgelopen jaren zijn er studiebijeenkomsten geweest op het gebied van didactiek.

4.1. Antwoorden op deelvragen.

Deelvraag 1 en 2.

Leidt instructie in kleine groepen tot een verbetering van het leren en werken van de leerling?

Leidt de leertaak tot een verbetering van het leren van de leerling?

In het handboek “Domein leren” wordt besproken hoe de ruimte van het domein ingedeeld wordt. Het handboek is een leidraad, waarin kaders worden aangegeven. Tijdens de interviews geven de docenten aan, dat in praktijk dit verbeterd kan worden. Tijdens het domein leren hebben we te maken met drie stations. Bij vier vakken zien we deze stations ingericht in de les en in de leertaak. Het geven van de instructie wordt gedaan door de docent. In de andere stations van de carrousel is de leerling bezig met het verwerken van de opdracht, nakijken van opdrachten, het maken van een toets, het uitvoeren van een praktische opdracht. Eén docent heeft moeite met het loslaten van de ‘grote’ groep en verdeelt wel de opdrachten, maar maakt geen gebruik van stations.

Als algemene opmerking wordt door de docenten aangegeven, dat de stations geen duidelijke positionering hebben op het domein.

Vanuit het perspectief van de docenten kan worden geconstateerd, dat de instructie wordt gebruikt om de leerling uitleg te geven m.b.t. de opdracht en dat hier ook het moment van uitleg op het gebied van vakkennis plaatsvindt. De leertaak geeft de route aan. Wel wordt de leertaak divers ingevuld. We zien dit bijvoorbeeld in het gebruik van de checklist aan de achterzijde. Dit wordt bij het onderzoek door één vak gehanteerd.

Uit onderzoek van Krapp e.a. (1992) is gebleken dat leermaterialen die interessant zijn positief bijdragen aan de leeruitkomsten. Interessant leermateriaal motiveert leerlingen om te lezen, beïnvloedt begripsontwikkeling en resulteert in beter leren. Volgens Hidi (2006) bepaalt interesse grotendeels waar een leerling aandacht aan besteedt en wat hij zich herinnert. Interesse faciliteert leren, vergroot begrip en stimuleert zowel inspanning als persoonlijke betrokkenheid.

Een manier om interesse te wekken is zorgen dat leerlingen zich kunnen identificeren met het onderwerp (Madaus en Kellaghan, 1992; Heemskerk, 2008). Zij voelen zich dan meer aangesproken en ook voor hun zelfbeeld is het van belang. Bovendien hoeven ze het onderwerp dan niet te vertalen naar hun eigen situatie, bijvoorbeeld wanneer het materiaal rekening houdt met leeftijd, verschillen tussen jongens en meisjes en couleur locale.

In de scores is te zien, dat de instructie van de docent belangrijk is bij het uitvoeren van de opdracht. Zowel bij de jongens als de meisjes ligt dit ruim boven gemiddeld. Bij de meisjes is waardering hoger als de jongens. Ook het begrijpen van de opdracht is bovengemiddeld gescoord.

De leertaak toont in de enquête gemiddelden, waaruit blijkt dat de leertaak nog geen vertrouwd leermiddel is. Voor de jongens heeft de leertaak meer betekenis dan voor de meisjes.

In de resultaten zien we dat het gemiddelde bij de jongens hoger blijft, wanneer we praten over het maken van een opdracht in combinatie met het bezitten van de vaardigheden en het inschatten van de prestatie. Bij de antwoorden op stellingen die gaan over het presteren geven de jongens aan vertrouwen te hebben in een goed resultaat. De meisjes geven ook aan, dat zij de opdrachten goed zullen maken, maar scoren lager als het gaat over het begrijpen van de opdracht en het bezitten van de juiste vaardigheden.

Conclusies.

1. De leertaak is het spoorboekje tijdens de lessen. Docenten hebben een format voor het maken van een leertaak, echter er blijkt ook een leertaak te zijn met checklist.

2. De leertaak is als middel voor het domein leren van essentieel belang om de opbrengsten in beeld te brengen. De leertaak wordt echter niet eenduidig ingevuld, waarbij de ene leertaak anders vertaald wordt dan de andere. Dit komt door het gebruik van de checklist.

3. Tijdens de les worden diverse stations toegepast. Binnen het domein hebben deze nog geen vaste plaats. In het handboek wordt dit wel voorgesteld.

4. In de scores zien we dat de jongens gemiddeld hoger scoren dan de meisjes. Voorop gesteld dat de verhouding scheef is aangezien er 13 meisjes en 26 jongens hebben deelgenomen, blijkt dat op het

gebied van het willen leren, het bezitten van de vaardigheden en het gebruik van de leertaak de jongens zich iets meer profileren.

Deelvragen 3,4 en 5.

Welke didactische werkvormen (instructie, samenwerken, zelfstandig werken) worden toegepast en in welke mate?

In hoeverre is er sprake van een afwisseling/variatie in didactische werkvormen?

Leidt de afwisseling van werkvormen en gebruik van de domeinruimte tot een verbetering van de leeromgeving van de leerlingen?

Het domein leert vraagt van de docent een uitdagend programma te presenteren, waardoor de leerling geënthousiasmeerd wordt. Alle vijf docenten geven aan veel in groepjes te werken. Het varieert van samenwerken in de vorm van gezamenlijk een opdracht uitvoeren tot samen werken. Dit heeft meer weg van het samenwerken van opdrachten maar het verbinden (elkaar bevragen, pering etc.) wordt hierbij niet benoemd. De werkvormen van het Structureel Coöperatief Leren worden weinig ingezet. De groepsgrootte van het samenwerkend leren varieert tussen de 2 en 4 leerlingen. Er wordt zowel in praktische als theoretische opdrachten gewerkt. Bij alle vakken komt het praktisch met elkaar aan de slag gaan voor. De opdracht laat dan de theorie in de praktijk zien.

De leerlingen geven aan het leren in algemene zin niet leuk te vinden. De intrinsieke factor wordt verhoogd door de interesse voor het onderwerp, waarbij de leerling constateert, dat het beter is voor hem/haar en voor eigen bestwil. Extrinsiek zien we dat het samen werken en het samenwerkend leren het deelnemen verhoogt. Zelfstandig werken wordt als minder prettig ervaren.

In de aanpak van het leren van jezelf en elkaar is het van belang, dat de leerling strategieën krijgt aangereikt om dit te leren. Tijdens dit onderzoek hebben de docenten niet aangegeven dit in te zetten. Wel worden middelen gebruikt om het zelfstandig leren te bevorderen. De werkvormen vanuit het structureel coöperatief leren worden niet effectief ingezet. Individuele begeleiding wordt door iedere docent gedaan in de vorm van evaluatie van resultaten en geven van feedback.

Resultaatgerichte en procesgerichte feedback zijn beide vormen van inhoudelijke feedback op het werk en de werkhouding van de leerling. Op het domein spelen beide vormen een belangrijke rol als het gaat om de mondelinge feedback die daar gegeven wordt, omdat een docent zijn leerling zowel kan wijzen op de manier waarop hij aan het werk is en begeleiden in de manier waarop hij dit werk uitvoert (procesgericht). Deze vormen van feedback worden toegepast, maar docenten geven aan, hier meer tijd voor te willen hebben.

De docenten evalueren door directe feedback tijdens een opdracht. Hierbij gaat de docent in gesprek met de leerling. Ook vinden er evaluaties met een groep plaats in de vorm van een klassengesprek. Bij een andere docent vindt de individuele feedback plaats na afronding van een leertaak of leertaken. Over het algemeen wordt er getoetst op 2 verschillende manieren, namelijk een schriftelijke overhoring en een proefwerk.

Conclusies.

- 1. Binnen het samen werken en samenwerkend leren wordt aandacht besteed aan het werken in kleine groepjes. Docenten vormen groepen tussen de 2 en 4 leerlingen.*
- 2. In de didactische carrousel wordt weinig aandacht besteed aan de werkvormen van het structureel coöperatief leren. SCL leert leerlingen om zelfstandig werken en samenwerkend leren te bevorderen.*
- 3. Docenten geven aan bij het domeinmanagement het didactisch regisseren geleerd te hebben vanuit een klassikale gedachte. In het kader van competentiegericht ontwikkelen van de rol van de docent is het wenselijk hier aandacht aan te besteden.*
- 4. Het geven van feedback en het evalueren van resultaten wordt op diverse wijzen toegepast. Docenten geven aan hier meer aandacht aan te willen besteden.*

4.2. Adviezen.

Het onderzoek brengt de praktische toepasbaarheid van het domein leren in beeld. Vanuit de conclusies zijn een aantal adviezen te formuleren:

- 1. Het is wenselijk het handboek 'domein leren' te evalueren, waardoor rekening houdend met de ervaringen de kaders kunnen worden bijgesteld.*
- 2. Structureel Coöperatief Leren zorgt ervoor dat de leerlingen vaardigheden ontwikkelen op het gebied van samenwerkend en zelfstandig leren en werken. Misschien kan in een speciale lessencyclus SCL getraind worden met de leerlingen.*
- 3. De leertaak wordt niet eenduidig toegepast door de docenten. Er zijn twee varianten. Het is van belang dit te evalueren en opnieuw af te stemmen.*
- 4. De docenten hebben zich de competenties van de regisseursrol nog niet eigen gemaakt. Dit blijkt uit de vragen die de docenten hebben. Het is wenselijk om op individueel en groepsniveau aandacht te besteden aan een vervoltraining.*

Het domein leren wordt op dit moment op diverse manieren ervaren en ontwikkeld. Belangrijke spil bij de uitvoering is de docent. In de evaluatie van het proces zal de rol van de docent belangrijk zijn. Ook mag verwacht worden, dat de docent een actieve rol heeft bij dit proces.

Ik wil dan ook afsluiten met de volgende wijze woorden:

Het is de taak van de regisseur om in de acteur dingen te ontdekken, waarvan die niet wist dat hij ze in zich had. (Orson Wells, 1962)

Hoofdstuk 5: Vooruitblik.

Het onderzoek is gericht op het evalueren van een interventie. Het domein leren is binnen de organisatie een begrip aan het worden. Docenten beginnen de kwaliteitspijlers te herkennen en de leerlingen begrijpen de structuur van het leren. De eerste stap is gezet. Voor het volgend schooljaar zal dit onderzoek worden gedaan binnen het basis- en kaderdomein. Het format is door dit onderzoek al geformuleerd en zal worden voortgezet.

Het onderzoek heeft als hoofddoel het evalueren van de didactische werkvormen tijdens het domein leren van de leerlingen van MAVO klas 1. Ook de eerste leerresultaten kunnen geplaatst worden in het kader van handelingsgericht naar opbrengstgericht leren conform de regels, die de Onderwijsinspectie hieraan koppelt en de kwaliteitspijlers van het domeinmanagement. Dit betekent, dat de MAVO klas 1 als referentiegroep gaat dienen om de evaluatie gedurende 4 jaar te volgen. Evaluatieonderzoek heeft langere trajecten nodig om te meten wat het leereffect van domein leren is. Het onderzoek zal 4 jaar duren.

Hoofdstuk 6: Evaluatie.

Het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van een onderzoek is een proces wat tijd nodig heeft. Voor het verkrijgen van de mooiste vrucht is rijping nodig. Dit onderzoek is in samenwerking met de OMO scholengemeenschap Bergen op Zoom locatie Steenberg, de begeleiding van de Academisch Opleidingsschool (AOS) en Universiteit Tilburg tot stand gekomen. Het gebruik mogen maken van de kennis van deze “meedenktank” is als onderzoeker een voorrecht.

Het doel van het onderzoek is om de didactiek van het domein leren in kaart te brengen. Na een voorbereidingstijd, waarin ik me vooral heb georiënteerd op het bedenken en het lezen van kennis op het gebied van domein leren, was het mogelijk een plan te maken. Wanneer een onderzoek een evaluatie van een proces in beeld brengt, dan kun je dit niet na een startperiode doen. De deelnemers aan een onderzoek hebben de tijd nodig om een proces te ervaren. Het doel van een evaluatie moet zinvol zijn en betekenis hebben niet alleen voor de onderzoeker, maar ook voor de deelnemers! Het onderzoek heeft dit naar mijn mening zeker teweeggebracht.

Docenten zijn zeer betrokken, waardoor ik als onderzoeker, zowel naar verbreding als verdieping over domein leren kon vragen. De interviews met de leerlingen waren openhartig en leerzaam. Leerlingen wisten precies aan te geven, wat hun drijfveren waren vanuit zichzelf en de leeromgeving.

Tijdens het verwerken van de onderzoeksgegevens heb ik data verwerkt via Excel. De gegevens van de interviews zijn gelabeld. Het vergelijken van de uitslagen gaf mij inzichten niet alleen op de onderzoeksvraag, maar ook op overlappende onderwerpen. Deze heb ik verwerkt in de adviezen.

Het onderzoek biedt de mogelijkheden om te komen tot een verbreding en verdieping van het onderzoek “domein leren”.

Thema's kunnen zijn:

- Opbrengstgericht leren: Resultaten.
- Het werken in onderwijsteams.

Een snelle doorstart van het onderzoek in het schooljaar 2013/2014 is noodzakelijk om het didactisch model binnen de andere domeinen in kaart te brengen. Er is een fundament gelegd, waarbij het onderzoek de mogelijkheid biedt om met elkaar te discussiëren over de kwaliteit van het domein leren!

Literatuur.

De Boekaerts, M. & Simons P.R.J. (2007). Leren en instructie. Assen: Van Gorcum.

Ebbens, S., Ettekoven, S. & Rooijen, J. (1996). Effectief leren. Basisvaardigheden voor docenten. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Marzano, R & Miedema, W. (2008). Leren in vijf dimensies. Assen: Van Gorcum.

Marzano, R. (2007). Wat werkt op school? (Onderzoek in actie). Meta analyse van 35 jaar onderwijsresearch direct toepasbaar in beleid en praktijk. Middelburg: Drukkerij Meulenberg.

Miedema, W. G., & Stam, M. (2010). Leren door innoveren; wat en hoe leren docenten van het innoveren van het eigen onderwijs? Assen: Van Koninklijke Van Gorcum.

Ziehe, T. (2000). Debate article: School and youth – a differential relation. Reflections on some blank areas in the current reform discussions. YOUNG, SAGE Publications.

De Jonge, H, Jongeneelen & van Kasteren, R. (2012) Handboek “leren op het domein”, Steenbergen: 't Ravelijn.

Bijlagen:

Vragenlijst leerlingen.

Vragenlijst docenten.

Observatielijst les.

Uitnodiging docenten

Vragenlijst leerlingen.

Leren van de docent.

1. Na de instructie van de docent begrijp ik wat ik kan gaan doen.

Niet mee eens

mee eens

2. De leertaak is voor mij belangrijk om te weten wat ik moet doen.

Niet mee eens

mee eens

3. Ik gebruik de leertaak iedere les.

Niet mee eens

mee eens

4. Ik denk dat ik een goede beoordeling ga halen voor de opdrachten die ik ga maken.

Helemaal niet

Helemaal waar

5. Ik denk dat ik mijn opdrachten en toetsen goed ga maken.

Helemaal niet

Helemaal waar

6. Ik verwacht dat ik voor de opdrachten van mijn vakken een voldoende ga halen.

Helemaal niet

Helemaal waar

7. Ik begrijp de opdrachten die aan mij gevraagd wordt

Helemaal niet

Helemaal waar

8. Ik weet zeker dat ik de vaardigheden die ik bij opdrachten nodig heb, beheers.

Helemaal niet

Helemaal waar

Leren van jezelf.

Wat vind ik van de lessen?

1. Ik vind de opdrachten interessant vind.

Helemaal niet

Helemaal waar

2. Leren is voor mijn eigen bestwil is.

Helemaal niet

Helemaal waar

3. Er wordt van me verwacht, dat ik leer.

Helemaal niet

Helemaal waar

4. Ik vind leren het leuk.

Helemaal niet

Helemaal waar

5. Ik denk dat de activiteiten op het domein goed voor me zijn.

Helemaal niet

Helemaal waar

6. Leren is iets is wat ik moet doen.

Helemaal niet

Helemaal waar

7. Het werken voor school is leuk.

Helemaal niet

Helemaal waar

8. Ik heb geen keuze.

Helemaal niet

Helemaal waar

9. Ik voel me goed als ik aan school werk.

Helemaal niet

Helemaal waar

10. Ik denk dat schoolactiviteiten belangrijk voor me zijn.

Helemaal niet

Helemaal waar

Leren van elkaar: Zelfstandig werken en samenwerken.

1. Samenwerken met een andere leerling vind ik leuk.

Helemaal niet

Helemaal waar

2. Ik vind alleen werken (ook) leuk.

Helemaal niet

Helemaal waar

3. Ik kan alleen een opdracht uitvoeren.

Helemaal niet

Helemaal waar

4. Ik voer een opdracht liever in een groepje uit.

Helemaal niet

Helemaal waar

Einde

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Vragenlijst docenten.

1. Bij welk domein team hoor je?
2. Kun je een definitie geven van domein leren?
3. Welke didactische werkvormen worden door jou gebruikt tijdens het domein leren?
4. Hoe gebruik je de leertaak in je didactisch model?
5. Hoe wordt de leertaak door de leerling uitgevoerd?
6. In het handboek domein leren wordt gesproken over de stations/werkplekken op een domein. Hoe gebruik je de stations van het domein?
7. Op welke wijze evalueer je de opbrengsten van de leertaken?
8. Hoe worden de opbrengsten van de leertaken door jou gebruikt als evaluatie in het didactisch model?
9. Hoe helpt de leertaak de leerling bij het vinden van de juiste antwoorden en het vergroten van de kennis?
10. Hoe laat de leerling zien dat hij/zij zijn leerproces zelf aanstuurt en evalueert?
11. Kan hij zelfstandig zoeken naar feedback en hiermee uit de voeten?
12. Hoe wordt de leerling uitgedaagd?

Beste collega,

Hierbij nodig ik je uit voor het onderzoek, wat ik binnen de school organiseer. Het onderwerp van het onderzoek is gericht op je ervaringen van de didactiek van het domein leren binnen het MAVO-domein.

Ik wil je vragen om een leertaak van je vak mee te brengen. Tevens kun je ter voorbereiding het handboek 'domein leren' (didactische carrousel).

Ik heb een afspraak met je gepland op .....

Met vriendelijke groet,

Chris van Gool

Docent onderzoeker